

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ
ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΗΜΕΡΙΔΑ

ΑΘΗΝΑ 1995

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	9
Εναρκτήρια προσφώνηση	11
Ελληνική Περιφερειακή Πολιτική	
Γεώργιος Ρωμαίος	15
Σύγχρονες τάσεις στην Περιφερειακή Ανάπτυξη	
Νικόλαος Κόνσολας	23
Ηλίας Σιδηρόπουλος	29
Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος	37
Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	
Κωνσταντίνος Αθανασόπουλος	43
Προβλήματα και προοπτικές του κλάδου των Περιφερειολόγων	
Παύλος Λουκάκης	51
Ιωάννης Ψυχάρης	57

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στην Ημερίδα που οργάνωσε το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, για τον εορτασμό της εικοσαετίας από την ίδρυσή του, με θέμα "Σύγχρονες Τάσεις στην Περιφερειακή Ανάπτυξη", το Σάββατο 11 Μαρτίου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο μίλησε ο Αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Γ. Ρωμάιος για την "Ελληνική Περιφερειακή Πολιτική". Στην αρχή αναφέρθηκε στο ιστορικό της περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα και στη συνέχεια ο κ. Υπουργός, ανέλυσε το πρόβλημα της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή και την Εθνική του διάσταση και επισήμανε τους στόχους και τα μέσα της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής. Αμέσως μετά ο κ. Ρωμάιος ανέλυσε τους αναπτυξιακούς άξονες του Δεύτερου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και κατέληξε στη σκιαγράφηση των παραμέτρων της περιφερειακής πολιτικής της Κυβέρνησης. Συγκεκριμένα ο κ. Υπουργός επισήμανε την υποστήριξη της αναπτυξιακής διαδικασίας στις περιφέρειες με τα 13 ΠΕΠ, τα μεγάλα έργα, τις κλαδικές παρεμβάσεις, το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το νόμο για τα περιφερειακά κίνητρα, την καθιέρωση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τα Διαπνοριακά Προγράμματα και τα Πληροφορικά Δίκτυα.

Στη συνέχεια μίλησαν ο Πρόεδρος του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης καθηγητής κ. Νικ. Κόνσολας για τις σύγχρονες τάσεις της περιφερειακής επιστήμης και πολιτικής διεθνώς, ο καθηγητής κ. Ηλίας Σιδηρόπουλος για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων των αστικών κέντρων και ο καθηγητής κ. Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος για τις εξελίξεις στις μεθόδους ανάλυσης των περιφερειακών προβλημάτων.

Η "Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση" από τη θεσμική άποψη ήταν το θέμα της ομιλίας του καθηγ. κ. Κωνσταντίνου Αθανασόπουλου, που ακολούθησε στο βήμα. Η Ημερίδα έκλεισε με τις ομιλίες του καθηγ. κ. Παύλου Λουκάκη και του Προέδρου του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων Δρ. Γιάννη Ψυχάρη για την προσφορά των περιφερειολόγων στην ανάπτυξη της χώρας.

Η Ημερίδα οργανώθηκε προς τιμήν των αποφοίτων του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Η έκδοσή αυτή περιλαμβάνει όλες τις εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν σ' αυτήν.

Αθήνα, Μάιος 1995

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Παρούσα κατάσταση, Προβλήματα, Προοπτικές

Κωνσταντίνος Γ. Αθανασόπουλος
Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Παρακαλώ βεβαιωθείτε, ότι αισθάνομαι βαθεία συγκίνηση γιατί έχω την τιμή να απευθύνομαι σήμερα σε σας, ένα εκλεκτό ακροατήριο σαφών στόχων και σκοπών, επομένως και επικίνδυνο.

Η παρουσίας σας εδώ ανακαλεί βεβαίως παλαιές, ωραίες, εικοσάχρονες μνήμες προβληματισμού, ανησυχιών, δημιουργικής συνεργασίας επιτυχιών.

Κάτω λοιπόν απ'αυτές τις συνθήκες καλούμαι να παρουσιάσω μερικά στοιχεία για ένα θέμα πρωταρχικής σημασίας υπό πάσαν άποψη, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

Απολογούμε a priori προς πάσαν κατεύθυνση: το θέμα μέγα, ο χρόνος ολίγος, η ευαισθησία σας επ'αυτού δεδομένη, η ενημέρωσή σας σχετικώς πλήρης. Επομένως, κατά την ταπεινή μου άποψη μάλλον προέχει να λειτουργήσω συνθετικώς, εκ του όλου προς το επί μέρους.

Έτσι λοιπόν θα περιορισθώ σε μία κριτική θεώρηση των θεμάτων της Αποκέντρωσης, της Περιφερειακής Διοίκησης, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και εν συνεχεία θα επιχειρήσω σειρά προτάσεων, τεινουσών στην βελτίωση των δεδομένων δομών, λαμβανομένης υπ' όψιν της στενής αλληλεξάρτησής τους.

Επειδή οι διαπιστώσεις είναι ολίγον πικρές, σπεύδω να δηλώσω ευθύς εξαρχής, ότι ως Περιφερειολόγος είμαι θιασιώτης θερμός των νέων δομών σε επίπεδο Αυτοδιοίκησης, θεωρητικώς και πρακτικώς.

Γνωρίζετε ασφαλώς όλοι σας ότι τα Ελληνικά Συντάγματα των τελευταίων χρόνων επιτάσσουν την εφαρμογή του διοικητικού συστήματος της Αποκέντρωσης, συμπληρωμένου υπό του άλλου συστήματος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της οποίας ο Α' Βαθμός ορίζεται από τα ίδια τα Συντάγματά μας (και το ισχύουν) και οι άλλοι βαθμοί δημιουργούνται με νόμους.

Υπό το καθεστώς του ισχύοντος Συντάγματος εκδόθηκε σειρά νομοθετημάτων για θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα κυριότερα των οποίων απλώς μνημονεύονται εδώ, μη διστάζοντας να αναφέρω ότι όλα προέρχονται από την αυτή πολιτική παράταξη, προς τιμήν της.

1. Ν. 1622/14.7.1986 (Α' 22)
Τοπική Αυτοδιοίκηση, περιφερειακή ανάπτυξη
και δημοκρατικός προγραμματισμός.
2. Ν. 1832/17.11.1989 (Α' 54)
Τροποποίηση και συμπλήρωση της Νομοθεσίας για την Τοπική Αυτοδιοίκηση,
την αποκέντρωση και άλλες διατάξεις.
3. Ν. 1878/20.3.1990 (Α' 39)
Τροποποίηση των διατάξεων Δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Ν. 1622/1986 και άλλες διατάξεις.
4. Ν. 1900/17.9.1990 (Α' 125)
Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων του Δημοτικού και Κοινοτικού
Κώδικα (Π.Δ. 323/1989) Δευτεροβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση
(Ν.1622/1986) εσόδων Δήμων και άλλες διατάξεις.
5. Ν. 2218/13/6/1994 (Α' 90)
Ιδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων
για την πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια και άλλες διατάξεις.
6. Ν. 2240/16.9.1994 (Α' 153)
Συμπλήρωση διατάξεων για την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
και άλλες διατάξεις.

Με βάση αυτά τα νομοθετήματα η διαμορφωθείσα κατάσταση, υπό τυπικό καθεστώς Αποκέντρωσης, έχει ως εξής:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Περιφερειακό Συμβούλιο Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ (ΝΟΜΑΡΧΙΑ)	Νομάρχης Νομαρχιακό Συμβούλιο Νομαρχιακές Επιτροπές
ΟΤΑ	Δήμαρχος - Κοινοτάρχης Δημοτικό - Κοινοτικό Συμβούλιο
ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	Πρόεδρος Διοικητικό Συμβούλιο Εκτελεστική Επιτροπή

Πώς όμως εμφανίζεται διαχρονικώς υπό κριτική άποψη, όλο αυτό το οικοδόμημα; Φοβούμαι ότι εδώ θα είμαι μάλλον πικρός στις διαπιστώσεις μου, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι απέπτη η αισιοδοξία.

Ετσι λοιπόν:

Η αποκέντρωση, συνταγματική επιταγή, τύποις πολιτική επιλογή, επιθυμητή λύση, επισημαίνεται ή αποτελεί αντικείμενο επίκλησης υπό πάντων ως η πανάκεια της διοικητικής εύρυθμης λειτουργίας, αλλά δεν πραγματώνεται πάντοτε, όχι τόσο λόγω ισχυρών πραγματικών αντιξοοτήτων, όσο ελλείψει επιθυμίας των ιθυνόντων να την εφαρμόσουν, είτε φοβούμενοι το “πολιτικό κόστος”, είτε αποσκοπούντες σε άλλα βραχυχρόνια ωφέλη.

Ως εκ περισσού επισημαίνεται εδώ ένα μόνο στοιχείο απεικονίζον το ετερόκλητο της παρούσης κατάστασης της κρατικής διοικητικής μηχανής εν έτει 1995, δηλ. σε μία περίοδο αυξημένων σε κάθε επίπεδο αναγκών λυσιτελούς παρουσίας της και ορθολογικής παρέμβασης, δηλ.: επί 17 βασικών Υπουργείων το ένα (Υπουργείο Γεωργίας) διαθέτει υπηρεσίες Περιφερειακές, Διανομαρχιακές, και Νομαρχιακές, τα τρία (Υπουργεία Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και Πολιτισμού) διαθέτουν υπηρεσίες Διανομαρχιακού και Νομαρχιακού επιπέδου, το ένα (Υπουργείο Δημόσιας Τάξης) διαθέτει υπηρεσίες Περιφερειακών Επιθεωρητών και υπηρεσίες Νομαρχιακού επιπέδου, τα τρία (Υπουργεία Δικαιοσύνης, Εθνικής Οικονομίας, Εμπορικής Ναυτιλίας) διαθέτουν Ειδικές Περιφερειακές Υπηρεσίες, κ.ά.

Έτσι, πολύπλοκα δίκτυα διοικητικών δικαιοδοσιών, χωρίς “πνεύμα εσωτερικής λειτουργικότητας” επιστρατεύονται για την παραγωγή διοικητικού έργου, τόσον “υπέρ του κράτους” όσον και “υπέρ των πολιτών”, με αποτελέσματα αμφισβητούμενα και εν πολλοίς αλυσιτελή και εν πάση περιπτώσει μη επιθυμητά.

Με μηχανισμούς αλληλοαναιρούμενους, η κρατική μηχανή όχι μόνο δεν εμφανίζει αποκεντρωμένα σχήματα, αλλά εγκλωβισμένη αυτο-αναιρείται.

Η “αναίρεση” δεν περιλαμβάνει μόνο τα κεντρικά επίπεδα της κρατικής διοικητικής μηχανής, αλλά εκτείνεται και επί επιπέδου Περιφερειακής Διοίκησης η οποία μέχρι σήμερα δεν ευτύχησε να έχει φωτεινές τουλάχιστον περιπτώσεις ή περιόδους εφαρμογής.

Από της πρώτης εφαρμογής του Συντάγματος της Τροιζήνας (1. 5. 1827), μέχρι της τελευταίας προσπάθειας του Ν.1622/1986 για την εφαρμογή και στην Ελλάδα του θεσμού των Περιφερειών, η κυριαρχούσα αίσθηση είναι εκείνη της “απόσφορης απόπειρας” υπαιτίου και ανυπαίτιου για την εφαρμογή μηχανισμών περιφερειακού επιπέδου.

Η αίσθηση αυτή ενισχύεται έτσι περαιτέρω εάν τεθεί και ένα μόνο στοιχείο ακόμη υπό τον έλεγχο του “μικροσκοπίου” ο γνωστός σας θεσμός της Περιφέρειας, όπως αυτός (έγινε απόπειρα) να εφαρμοσθεί στην Ελλάδα και όπως εφαρμόζεται αλλού.

Κάτω από αυτά τα δεδομένα δεν ήταν δυνατόν να είναι καλλίτερη η κατάσταση στο χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπου κατ’επανάληψη επεχει-

ρήθη επιτυχώς ή ανεπιτυχώς η εφαρμογή εναλλακτικών ρυθμίσεων και λύσεων διαχείρισης της "τοπικής εξουσίας" και των "τοπικών υποθέσεων".

Η απαρίθμηση των κατά περιόδους εγχειρημάτων στον τομέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπογραμμίζει κατά τρόπο εξόχως παραστατικό αφ' ενός μεν την συνειδητοποίηση της σημασίας, αναγκαιότητας και αποδοτικότητας του θεσμού και μάλιστα σε πολλαπλά επίπεδα, αφ' ετέρου δε τις δυσκολίες, τις σκοπιμότητες, τις ιδιοτελείς και κομματικές προθέσεις, τους φόβους του (πολιτικού) κόστους, που ανεφάνησαν σε όλα τα στάδια εφαρμογής καινοτομικών, ριζοσπαστικών, ορθολογικών, νεωτεριστικών λύσεων, επιδιωκουσών την απαγκίστρωση από τον σφιχτό εναγκαλισμό της Κεντρικής Διοίκησης και την λυσιτελή διευθέτηση τοπικών υποθέσεων "επί τόπου" με εξουσίες, στελέχη και πόρους "εκ του τόπου".

Σημειώνονται εδώ όλως ενδεικτικώς ως ιδιαίτερος δηλωτικός του πνεύματος που επεκράτησε στον τομέα της Ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης, από της πρώτης ημέρας της εθνικής ανεξαρτησίας (1821) μέχρι σήμερα, ορισμένες ρυθμίσεις. Οι ρυθμίσεις αυτές απηχούν ετερόκλητες επιρροές, οδηγούν σε ετερόκλητα μέτρα, αλληλοσυγκρούονται, αλληλοαναιρούνται και πλην ορισμένων περιπτώσεων, είχαν ως πρώτιστο χαρακτηριστικό το εφήμερο και το αποσπασματικό στοιχείο, με καταφανή την πρόθεση σε πολλές περιπτώσεις εξυπηρέτησης των αναγκών του εκάστοτε κυβερνώντος κόμματος.

Την τύχη των απρόσφορων ρυθμίσεων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' βαθμού επεφύλασσε δυστυχώς η μοίρα και για τις αποκεντρωμένες εδαφικές μονάδες Β' βαθμού, όπου παρά τις σοβαρές προσπάθειες που κατά καιρούς κατεβλήθησαν (όπως π.χ. εκείνη του Ν. ΔΝΖ' του έτους 1912, Ελ. Βενιζέλος), δε κατέστη δυνατόν μέχρι πρότεινος η χώρα να διαθέτει Τοπική Αυτοδιοίκηση Β' βαθμού.

Προτάσεις

Τα μηνύματα των καιρών υπό τις συνθήκες αυτές επιτάσσουν κατά τρόπο αδυσώπητο να εγκαταλείψει ο επιστήμων την επιθυμία του να είναι εραστής του ιδεώδους και να μεταστεί στην τάξη των εραστών του εφικτού.

Έτσι, "το εφικτό" μεταφράζεται εδώ σε μία σειρά σχέσεων "χαμηλών τόνων" κατ' αρχάς, αλλά βασίμως βιώσιμων υπό καθεστώς κατεπηγούσης επέμβασης για την θεραπεία "του κακού".

Είναι κατ' αρχάς αναγκαίο να υλοποιηθεί στο έπακρο η συνταγματική επιταγή του άρθρου 101 του Σ.1975/1986 περί εφαρμογής αποκεντρωτικού συστήματος "πλήρους" και "αληθούς".

Επί πλέον, είναι επιβεβλημένοι νέοι ρυθμοί παραγωγής νομοθετικού έργου και αντιμετώπισης των πραγματικών καθημερινών διοικητικών αναγκών υπό το πνεύμα της αποκεντρωτικής λειτουργίας του κράτους.

Εξ'άλλου με δεδομένη την κατανομή των διοικητικών αρμοδιοτήτων τονίζεται εδώ με έμφαση η ανάγκη ανασχεδιασμού της κατανομής των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων σε περιφερειακό επίπεδο, η εφαρμογή, τηρουμένων των αναλογιών, ομοιογενών προτύπων και η εγκαθίδρυση λυσιτελών διοικητικών μηχανισμών σε επίπεδο Περιφέρειας.

Εν σχέσει τώρα με τον θεσμό της Περιφέρειας, ο οποίος από του έτους 1987 έχει εισαχθεί και "λειτουργεί" στην χώρας μας αναφέρονται τα εξής:

Ο θεσμός της Περιφέρειας στην Ελλάδα έχει σχεδιασθεί με μικρό εύρος και βελιγνές, όπως προκύπτει όχι μόνο από την νομική κατασκευή αλλά και από την επτάχρονη εφαρμογή του μέχρι σήμερα και μάλιστα υπό το καθεστώς πέντε κυβερνήσεων, διαφορετικού πολιτικού προσανατολισμού.

Η εξάλειψη των δυσλειτουργιών και η αναβάθμιση του θεσμού της Περιφέρειας απαιτεί πέραν βεβαίως της πολιτικής συναίνεσης, ριζικά μέτρα, "τολμηρά" βήματα και ενδεχομένως μείωση του αριθμού των Περιφερειών σε δέκα.

Όλα αυτά βεβαίως λειτουργούν υπό την έννοια ότι "λειτουργεί" και "το συντρέχον" σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το οποίο προβλέπει βασικώς το άρθρο 102 του ισχύοντος Συντάγματος.

Σε ποιο βαθμό όμως λειτουργεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα;

Η ακολουθηθείσα επί μακρόν στην Ελλάδα πολιτική χειραγώγησης και ενίοτε πλήρους υποταγής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα εκάστοτε "κυβερνητικά" δεν επέτρεψε πλην μικρών διαλειμμάτων και ελαχίστων φωτεινών περιπτώσεων, να "ανδρωθεί" ο θεσμός στην σωστή του διάσταση, αυτόνομος, αυτοδύναμος, αυτόνομος, κατά τρόπο που θα μπορούσε να αναρρέσει την μονομέρεια της εκτελεστικής εξουσίας, να δημιουργήσει νέους μηχανισμούς αλληλοεξισορρόπησης και αλληλοελέγχου και να εξασφαλίζει σε ευρεία κλίμακα την δοκιμή σε τοπικό επίπεδο εναλλακτικών προτάσεων διαχείρισης της εξουσίας.

Για την έξοδο του θεσμού από το τέλμα στο οποίο η συγκυρία τον έχει βυθίσει, απαιτείται σειρά τολμηρών μέτρων, τινά των οποίων επισημαίνονται δια βραχέων.

Είναι κατ'αρχάς ανάγκη πρωτίστως να ενδυναμωθεί ο εν ισχύ πρώτος βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι - Κοινότητες) ποικιλοτρόπως: υπό έποψη αυτοτέλειας ενεργειών, οικονομικών παροχών, οικονομικής αυτοδυναμίας κ.ά.

Είναι ανάγκη με σύνεση και τόλμη να ρυθμιστεί το θέμα του αριθμού των ΟΤΑ: 6.000 ΟΤΑ για τα ελληνικά μεγέθη και υπό τις σημερινές συνθήκες είναι εξαιρετική πολυτέλεια. Η συγχώνευση όμως και η συνένωση πρέπει να επιχειρηθούν με ιδιαίτερη ευαισθησία και προσοχή.

Είναι ανάγκη να αντιμετωπισθεί το θέμα του προσωπικού και της επιμόρφωσης του προσωπικού των ΟΤΑ κατά τρόπο οριστικό. Οι αυξημένες ανάγκες παραγωγής τοπικού διοικητικού έργου δεν αντιμετωπίζονται με

προσωπικό γυμνασιακής μόρφωσης και εποχιακής απασχόλησης. Προς την κατεύθυνση εκσυγχρονισμού στον συγκεκριμένο τομέα υπάρχει δυνατότητα αξιοποίησης σημαντικών κοινοτικών κονδυλίων δωρεάν, ευχέρεια την οποία δεν αξιοποίησε δεόντως μέχρι σήμερα η Ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση. Πέραν αυτών: είναι ανάγκη να στηριχθεί σθεναρώς και επειγόντως ο Β' βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Μακράν πολιτικών σκοπιμοτήτων και μικροκομματικών αντεγκλήσεων, θεωρείται ενδεδειγμένος για την παρούσα κατάσταση τοπικών πραγμάτων στην Ελλάδα ο Β' βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο επίπεδο που έχει σχεδιασθεί.

Εξυπακούεται όμως, ότι για να επιτύχει ο Β' βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης πέραν των συνήθων χαρακτηριστικών του "υγιούς" θεσμού, αυτός πρέπει να διαθέτει πρωτίστως (με δεδομένη την ελληνική νοοτροπία...) μηχανισμούς ελέγχου και δικλίδες ασφαλείας κατάλληλους και λυσιτελείς για την καλλίτερη αυτοπροστασία του, όσον και εξ "επιθέσεων" εξωγενών.

Αλλά ανεξαρτήτως των προτεινομένων εδώ λίαν συνοπτικώς ελλείπει χρόνου, τόσον επί των θεμάτων της Αποκέντρωσης και της Περιφερειακής αναδιάρθρωσης των Υπηρεσιών Διοίκησης, όσον και επί των θεμάτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκείνο που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη είναι η ανάγκη να υπάρξει "πολιτική βούληση" στήριξης των σχετικών ρυθμίσεων, ανεξαρτήτως βραχυχρονίων "ζημιών" και "πολιτικού κόστους", μακράν οιοιδήποτε μικροπολιτικών σκοπιμοτήτων και κομματικών αντεγκλήσεων.

Ημείς ως Έλληνες Περιφερειολόγοι, μύστες και ιεροφάντες της ιδέας της αποκέντρωσης, της Περιφερειακής Ανάπτυξης και της Αυτοδιοίκησης δεν έχουμε παρά μία διεξοδό στις ανησυχίες μας περί του πρακτέου: την στήριξη με σύνεση και τόλμη των νέων δομών, που η πολιτική εξουσία εγκαθίδρυσε. Και αυτό πρέπει να το πράξουμε εν πλήρει συνειδήσει τώρα, με λογισμό και μ'όνειρο. Διότι δυστυχώς οι καιροί ου μενετοί...

ΚΥΡΙΩΤΕΡΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Γ. *Η οργάνωση της Περιφερειακής Διοίκησης στα πλαίσια της Αποκέντρωσης: ο θεσμός της Περιφέρειας: Βέλγιο, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία.* Αθήναι, α' έκδ. 1988, β' έκδ. 1992.

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Γ. *Ρυθμίσεις για τον Δημοκρατικό Προγραμματισμό στα πλαίσια της Αποκέντρωσης και της Περιφερειακής Διοίκησης.* Αθήναι, 1989.

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Γ. *Η αναπτυξιακή οργάνωση στον χώρο.* Αθήναι, 1992.

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Γ. *Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ειδικά θέματα*. Αθήναι, 1989.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ. *Διοικητική Αποκέντρωση και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση*. Πρόλογος Ακαδ. Καθηγητή Γ. Βλάχου. Αθήναι, 1994.

ATHANASSOPOULOS C. G. L' Administration Locale en Grece et ses tendances recentes. *LA REVUE ADMINISTRATIVE*. Paris, 1989, p. 237.